עין משפט נר מצוה

לו א מיי׳ פ״ד מהל׳ מקוואות הל׳ ו׳ סמג עשין רמח:
לז ב מיי׳ פי״ח מהל׳ כלים הלכה כד:

רבינו גרשום

מדאורייתא היא: והא קי״ל. דמים שאובין האי דפסלי מדרבנן היא כדאמרי׳ במס׳ יבמות (דף פב) היו עושין מקוה של מ׳ סאה ונטל סאה ונתן סאה כשר עד כמה אמר ר׳ יוחנן עד רובה יותר מרובה פסיל ליה. ל״א שאיבה לטבילה מדרבנן פסול ולא מדאורייתא דמן התורה כשר דלא מצינו בתורה שצריך מים חיים אלא זב דכתיב וכי יטהר הזב וגו׳: ועה. קושיא אחריני הא אמר ר׳ יוסי בר חנינא בדף של מתכת מחלוקת. ר׳ אליעזר ורבנן דפשוטי כלי מתכת דאורייתא מיטמו ואפי׳ הכי קאמר ר׳ אליעזר כי קבעו בכותל טהור ולטעמיה אמאי חקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקוה: אלא לעולם רבנן היא. דמטמי גבי דף של מתכת דאפי׳ קבעו בכותל לא קמבטל ליה: אי הכי. לטעמייהו בקבעו ולבסוף חקקו אמאי אינו פוסל את המקוה. היינו טעמא דשאיבה דרבנן היא ולאו מדאורייתא. אי הכי אפי׳ חקקו ולבסוף קבעו אמאי פוסל את המקוה: שאני התם דאיכא תורת כלי עליו בתלוש. משום הכי לא קמבטל אפי׳ בדרבנן: בעי רב יוסף מי נשמים שחישב להדיח בהן את האיצטרובל. שהוא מחובר לקרקע מי הוי חשיבי הני מים לתכשיר הזרעים אי לא. מי אמרינן דאין מכשירין כי היכי דגרסינן בשחיטת חולין הכופה קערה על הכותל אם בשביל שיודח הכותל אינו ככי יותן משום דחשיב דבר המחובר לקרקע וכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע ולא חשיב כלום ואם בשביל שיודח הקערה הרי זה ככי יותן. הא גופא קשיא. הא בכותל מערה דהוה מחובר מעיקרו אינו ככי יותן דכקרקע דמי. בכותל בנין הרי זה ככי יותן משום דהוי תלוש ולבסוף חיברו דתורת כלי עליו הכא נמי לגבי אצטרובל המחובר לקרקע מכשירין מי נשמים אי לא: אליבא דר׳ אליעזר דאמר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע לא תיבעי לך. דודאי אפי׳ בכותל בנין סבירא ליה דבקרקע דמי ואין מכשירין: כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי כל המחובר לקרקע אינו כקרקע. מאי מי אמרינן דהאי דקאמרי כל המחובר לקרקע אינו כקרקע לכל מילי קאמרי אפי׳ לגבי אצטרובל ומכשיר או דלמא בעלמא כגון כותל בנין אמרי׳ דאינו כקרקע דדימנין משנהו אבל גבי אצטרובל דקביע הוא כקרקע דמי ואין מכשירין תיקו:

יהא טהור ת״ל אך מעין וגו׳ מקוה מים יהיה טהור מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים ויש לדחות דאסמכתא היא כמו כמה דרשות דתורת כהנים ועוד מביא ראיה ר״ת דתנן במס׳ מקוואות פי״ב (מ״ד) ר׳ אליעזר אומר רביעית בתחלה פוסל את המקוה ושלשה לוגין על פני המים ומדממיר בתחלה טפי מבסוף ש״מ דבתחלה פוסלין מדאורייתא ויש לדחות דהא דאחמיר רבי אליעזר בתחלה ברביעי׳ משום דרביעית הוא שיעור טבילה למחטין וליטורות וכבר יש שם פסול מקוה עליהם ולר״י נראה דאפי׳ כולו שאוב דרבנן כדמשמע בתוספתא דמקוואות דתניא בפרק שני מקוה שהניחו ריקן ובא ומלאו מלא כשר מפני שזה קפץ מים שאובין למקוה ומדקא מכשר ליה זה מספק ש״מ דכולו שאוב מדרבנן וליכא למימר דלאו בכולו שאוב שיירי אלא כשהיה בו מים אך שהיה חסר דאם כן הוה ליה למימר שהניחו חסר דריקן משמע לגמרי ריקן אלא היה בו מים

[א]והא קיימא לן דרבנן ועוד האמר ר׳ יוסי בן ר׳ חנינא [ב]בדף של מתכת מחלוקת לעולם רבנן היא [ג]ושאני שאיבה דרבנן אי הכי אפי׳ חקקו ולבסוף קבעו נמי שאני התם דאיכא תורת כלי עליו בתלוש בעי רב יוסף מי נשמים שחשב עליהם להדיח את האיצטרובלין מהו [ד] לזרעים אליבא דרבי אליעזר דאמר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע לא תיבעי לך כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי אינו כקרקע מאי תיקו [ה]שלח ליה רב נחמיה בריה דרב יוסף לרבה בריה דרב הונא זוטי לנהרדעא כי אתיא הך איתתא לקמך אגבה

כלל ועוד אמר בפ״ק דפסחים (דף י״ח: וש״ס) גבי משקין בית מטבחיא בכלים טמאים בקרקע טהורים ומפרש התם דבקרקע טהורים משום דחזי להטבילן בהן מחטין וליטורות אלמא אפי׳ כולו שאוב חזי להטבילן בו דבשאוב מיירי מדמפליג בין כלים לקרקע ופתם משקין בית מטבחיא נמי שאובין הם ורש״י דוחה דהכי קאמר בכלים טמאים פי׳ שהיו בכלים אע״ג דהשתא הן בקרקע ולפי שהיו שאובים בקרקע אלא היו מעולם בכלים טהורים והר״ר משה מפונטויז״א דוחה דאע״ג דשאיבה דאורייתא היא בקרקע טהור משום[ו] שאפשר בלא המשכה דכי נפלו מן הכלי לרצפה שהיא חלקה מימשכי אילך ואילך והוה ליה כשאיבה שהמשיכה כולה דכשרה ובפרק קמא דתמורה (דף יב.) אלא מכשיר המשכה אלא כי איכא כ״א סאה במקוה אפשר דהיינו מדרבנן וא״ת בשלמא אי כולו שאוב מדאורייתא היינו דגזרו חכמים ג׳ לוגין מים שאובין פוסלים אבל כולו שאוב ודוקא בשלשה לוגין גזרו שהן רואין לרחיצת אדם כדאמרינן בפרק קמא דשבת (דף יד.) בתחלה היו טובלין במערות סרוחים ונותנין על גביהן ג׳ לוגין מים שאובין כו׳ אבל אי כולו שאוב דרבנן אמאי גזרו כלל בשאיבה וי״ל גזירה שמא יטבול בכלי דדומיא דמעין אמר רחמנא שהן בקרקע ומההוא מקוה שהניחו ריקן ארש״א דאדרבה יש להוכיח דכולו שאוב דאורייתא דקתני כשר מפני שזה קפץ מים שאובין וחזקת המקוואות כשרות שאדם אינו עושה מקוה אלא לטבול בו ואינו ממלא אותו מסתמא מים שאובים אלא מים כשרים לטבילה משמע דוקא משום חזקה הוא דכשר הא לאו הכי פסול דספיקא דאורייתא לחומרא תדע דקתני סיפא ניטור המקלח למקוה והמכתשת נתונה בגדו ספק מן הניטור למקוה ספק מן המכתשת למקוה פסול מפני שהפסול מוכיח ואם יש בו רוב מקוה כשר מפני שיש ספק מים שאובים למקוה ומדמכשר בשש בו רוב מקוה מספק וכשאין רוב פסול משמע דרובו שאוב דאורייתא ועוד תניא התם שני מקוואות אחד שאוב ואחד כשר ונטל באחד מהן מטומאה ממורה ועשה טהרות הרי הן תלויות ומדלא מטהרינן מספק אלמא כולו שאוב דאורייתא והרמאיות לא גרמו לר״י עוד האריך רש״א ועוד אומר ר״ת דדוקא במקוה חסר פוסלים מים שאובין אבל במקוה שלם כל מים שאובין שבעולם אין פוסלין אותו ושמה כתב ראיות ממסכת מקוואות ואין להאריך ואכתוב ראיה אחת דתנן התם פרק שני (מ״ח) היה בעליון מ׳ סאה ובתחתון אין כלום ממלא בכתף ונותן בעליון עד שירדו בתחתון מ׳ סאה משמע אע״פ שרוב מים שאובין אין נפסל כיון שהיה שלם הרבה אי אפשר אם לא נתן בעליון יותר מארבעים סאה: **בעי** רב יוסף מי נשמים שחישב עליהם להדיח בהן את האיצטרובלין מהו להכשיר בהן את הזרעים. פירש הקונטרס דבכל תלוש ובסוף חיברו מיבעיא ליה לענין הכשר זרעים ואליבא דרבנן דמכתשת ואין נראה לר״י דאם כן לימא סתמא תלוש ובסוף חיברו לענין הכשר זרעים לרבנן מהו כדנקיט בפרק קמא דחולין (דף טז. וש״ס) ולא הוה ליה למינקט אינטרוביל טפי משאר מילי ועוד דאין סברא לדמות הכשר זרעים למכר שהרא מכתשת חשובה כתלוש לענין הכשר זרעים כמו שחשובה לענין מכר ועוד דלענין שחיטה נמי תיבעי לרבנן תלוש ובסוף חיברו מהו אי הוי כתלוש או לא ועוד דפירש לרבנן דדף לא מיבעיא ליה דלדידהו ודאי הוי כתלוש א״כ אדמיבעיא ליה לרבנן דמכתשת אי סבירא ליה כר׳ אליעזר או כרבנן דדף לענין הכשר זרעים תיבעי ליה לענין טומאת דף גופיה דאיפליגו בה רבי אליעזר ורבנן ועוד כיון דלרבנן דדף פשיטא ליה דהוה כתלוש ה״נ לרבנן דמכתשת דאמאי אית לן למימר דפליגי הני רבנן דרבי אליעזר אהנך רבנן דר״א ועוד דאינו מחלק בין דף למכתשת לכותל ואינטרוביל ובפרק קמא דחולין (דף טז:) מחלק בין סכין הקבועה לצור היולא מן הכותל דקאמר שאני סכין דלא מבטל ליה ונראה לר״י דלרבנן דדף מיבעיא ליה דחשבי ליה לדף תלוש לענין טומאה והוא הדין לענין הכשר זרעים דהכשר וטומאה דמו אהדדי ואליבא דמאן דאמר בפ״ק דחולין (דף טז. וש״ס) דתלוש ובסוף חיברו דכותל בנין לענין הכשר זרעים הוי כמחובר והשתא מיבעיא ליה לרבנן דדף ומכתשת דכולהו רבנן דרבי אליעזר מסתמא חדא נינהו באינטרוביל מהו ובאינטרוביל דוקא מיבעיא ליה והכי קמבעיא ליה אינטרוביל דבטל לגבי קרקע גבי מכר לרבנן דמכתשת אי הוי בטל לגמרי כמו כותל וחשיב נמי מחובר לענין הכשר זרעים או דלמא לענין הכשר זרעים לא חשיב מחובר כמו כותל אלא דוקא לענין מכר משום עין יפה אע״ג דלא מהני עין יפה לענין מכתשת היינו משום שאין סופה כל כך להתעכב בבית כמו האינטרוביל ומיהו לענין הכשר זרעים לא חשיב האינטרוביל מחובר לפי שעשוי לנטול יותר מכותל ואליבא דרבי אליעזר לא מיבעיא ליה דהא חשיב דף מחובר לענין טומאה והוא הדין לענין הכשר זרעים וכ״ש אינטרוביל והא דקאמר אליבא דרבי אליעזר לא תיבעי לך דאמר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע לאו דוקא נקט הכא לישנא דהא ממכר אין להוכיח מהכשר זרעים אלא אמאי דמטהר בדף קא סמיך:

מעמלא

אלא לעולם רבנן. דדף הוא. ודקשיא לך גבי ניטור אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי יפסול למקוה לרבנן דמטמאי ליה גבי דף וחשיבי ליה כלי בכל עניינים אפי׳ בקבעו ולבסוף חקקו שאני שאיבה דרבנן כדפריש׳ לעיל הלכך גבי ניטור הוא דמקילי רבנן ואמרי אינו פוסל בקבעו ולבסוף חקקו אבל לגבי דף דטומאתו מן התורה לעולם טמא אפי׳ בקבעו ולבסוף תקנו דסבירא להו לרבנן דכל המחובר לקרקע אינו כקרקע: **ג״כ.** דלרבנן הכל שוה בין קבעו ואח״כ חקקו בין חקקו ואח״כ קבעו לא בטיל לגבי קרקע וחשיב כלי גמור וגבי שאיבה הוא דאקילו לבטלו אגב קרקע אפי׳ חקקו ולבסוף קבעו נמי לא יפסול מקוה ולבטיל אגב קרקע: ומשני **הכא דאיכא תורת כלי כו׳.** וכל כך לא רצו להקל דאין לך שאיבה גדולה מזו הואיל והוה שם כלי עליה קודם שהוקבע בקרקע ואי לא תשבח ליה כלי בטלה גזירתם לגמרי: **בעי רב יוסף מי נשמים.** שהיו יורדין וחישב עליהן שידיחו האינטרוביל מהו שאותן נשמים יכשירו זרעים אם נפלו עליהן לקבל טומאה דתנן (מכשירין פ״א מ״ב) כל משקה שתחלתו נרצון אע״פ שאין סופו לרצון מכשיר והכא נמי כיון דניחא ליה בירידתן לצורך אינטרוביל אע״ג דלא ניחא ליה בירידתן על הפירות הוי הכשר ובגבד שיהא אינטרוביל חשוב כתלוש דלא מהני מחשבתו ולא קרינא ביה וכי יתן[ז] אלא היכא דמחשב שירדו על דבר תלוש כדאמרינן בפ״ק דשחיטת חולין (דף טז.) תלוש ולבסוף חיברו לענין הכשר זרעים מחלוקת דתנן[ד] הכופה קערה על גבי הכותל כו׳ ופרכינן ריש״א לסיפא וייתקינן מינה דכותל בנין חשוב תלוש ואם חישב שיודח הרי זה בכי יותן אבל בכותל מערה שהוא מחובר מעיקרו לא מהניא מחשבתו להכשיר זרעים ובתורת כהנים[ח] יליף מקראי דבעינן מחשבה לצורך דבר תלוש והאי אינטרוביל נמי תלוש ולבסוף חיברו הוא ואליבא דרבנן דלעיל [סה:] דפליגי במכתשת קבועה קמיבעיא ליה כדמפרש ואזיל אי סבירא להו דתלוש ולבסוף חיברו לענין הכשר זרעים הוי תלוש או לא: **אליבא דר׳ אליעזר לא תיבעי לך.** דודאי חשיב מחובר ולא מיבעיא אינטרוביל דדמי לקרקע טפי ממכתשת קבועה דודאי חשיב מחובר אלא אפילו מכתשת קבועה דחשבו לה רבנן תלוש פליג איהו ואמר כל המחובר כו׳ והא ליכא למימר דטעמייה[ב] התם משום דבעין יפה מוכר דהא כללא קאמר ועוד דשמעינן ליה גבי דף דמטהר אפי׳ בתקנו ולבסוף קבעו ואליבא דרבנן דדף נמי לא קמיבעיא ליה דודאי תלוש ולבסוף חיברו הוי תלוש כדקא חשיבי ליה תלוש גבי טומאה אפי׳ בקבעו ולבסוף תקנו והוא הדין להכשיר: **כי תיבעי לך אליבא.** דהנהו רבנן דלעיל דפליגי עליה דרבי אליעזר במכתשת קבועה מאי מי אמרינן היינו טעמייהו דסבירא להו דכל תלוש ולבסוף חיברו חשיב תלוש והלכך לא מכר את הקבועה והוא הדין לגבי הכשר טומאה וכיון דטעמייהו משום דחשיבי ליה תלוש לא מצינא היכא (ג) דחשיב להדיח מכתשת קבועה דמכשירין אלא אפילו חשיב להדיח בהן אינטרוביל מכשיר את הזרעים דעל כרחך טעמייהו גבי אינטרוביל

מסורת הש״ס

(א) [כ״ק סז.], (ב) כתובות סט., (ג) [ויקרא יא], (ד) [מכשירין פ״ד מ״ג], (ה) [שמיני סוף פרשה ט], (ו) [ל״ל משום שאי אפשר וכ״ה בפ״י].

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ מהו להכשיר אליבא דר׳ אליעזר: (ב) רשב״ם ד״ה אליבא וכו׳ דטעמייה דר׳ אליעזר התם וכו׳ כדקחשבי ליה תלוש: (ג) ד״ה כי תיבעי וכו׳ היכא דחישב להדיח המכתשת וכו׳ אפילו חישב להדיח:

מוסף רש״י

ושאני שאיבה דרבנן. מה שמקוה נפסל בג׳ לוגין מים שאובין, מדרבנן היא (ב״ק סז.). כי אתיא הך איתתא לקמך. אשה אחת בא לפני ר׳ נחמיה שהיה לה ליטול עשור נכסים במקומו של רבה בר רב הונא ובקשה מנו לשלוח לו דבר מאתו שישמדל בדינה (כתובות סט.).

מיצטרוביל דאמרי מכור לא משום דמשיב מחובר דהא גבי מכר מכתשת משני ליה לתלוש ולבסוף חיברו כתלוש ואצטרוביל נמי תלוש ולבסוף חיברו הוא דקודם שיקבענו בקרקע הוי בנוי ועומד ואלא היינו טעמייהו משום דעיקר עשייתו לקביעות בקרקע טפי ממכתשת חשיב כבית לענין מכירת בית דומיא דכותלי הבית דחשיבי תלוש לענין הכשר זרעים ולגבי מכר הרי הן בכלל בית וחשיבי בקרקע אי דלמא טעמייהו גבי מכתשת משום דבעין רעה מוכר אבל לגבי הכשר בקרקע משוו ליה וכו"א סבירא להו תיקו. הא דנקט להדיא בהן את האצטרוביל ולא נקט מכתשת אורחא דמילתא נקט שהיו רגילין להדיחו אי נמי רבותא הוא דנקט דפריסי' דאע"ג דאמרי רבנן מכר את האצטרוביל איכא למימר דחשבי ליה תלוש לענין הכשר זרעים דפריסי: **עישור נכסי.** שהבת נוטלת בנכסי אביה בשביל פרנסה הבעל להינשא בו וקיי"ל בכתובות (דף סח.) לפרנסה שמין בזב והיכא דאין יודעין דעתו נוטלת עישור נכסים וממקרקעי ולא ממטלטלי דלאמר בכתובות[ה]: **אפי' מאצטרובלי.** כר"א [סו:] דכל הממחובר לקרקע הרי הוא כקרקע. ופירש רבינו חננאל וקיי"ל הכי דהא לית מאן דפליג עלה ולדברי הכל פרנסה דהיא עישור נכסי ממקרקעי ולא ממטלטלי היא ואפילו בזמן הזה דהיא בהדיא פסק רבא בפרק מצילת האשה (כתובות סט:) הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין לכתובה בין למזוני בין לפרנסה ואף על גב דרבותינו הגאונים תקנו[ו] לגבות כתובה אפי' ממטלטלי גובים גם מזוני אפי' ממטלטלי דהא קיי"ל (כתובות דף נד:) תנאי כתובה ככתובה דמי הני מילי בכתובה ומזוני אבל הפרנסה אינה מתנאי כתובה הלכך במקומה עומדת וממקרקעי גביא ולא ממטלטלי[ז]: **אגבה מאצטרובלי.** דאיכון מטלטלי קבועין בקרקע. שמעינן מינה דסוגיא דשמעתא כר"א סלקא דסבר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע כן פי' ר' חננאל והכי פסק' אלינא דהלכתא וכן עיקר: **מעמלא דבתי.** משכירות הבתים דכמקרקעי חשיב ליה דסבר מקרקעי חשיב מקרקעי: **מתני' המוכר את החצר.** סתם מכר בתים הפתוחים לחצר ובורות שיחין ומערות שבתוך הבית. אע"ג דהמוכר את הבית לא מכר בורות שיחין ומערות לגבי חצר מיהא בטלים ונמכרין בכלל חצר: **אבל לא את המטלטלין.** תשמישי הבית שאינן קבועין[ד] כל כך הגך דאמרן לעיל (סה.) דאינן מכורין בכלל בית וכ"ש שאר מטלטלין שאינן בכלל תשמישי בית: **הרי כולן מכורין.** המטלטלין תשמישי בית כולן דאיקרו מטלטלי כדאמרי' לקמן במי שמת (דף קנ.) מאני תשמישתיה איקרו מטלטלי ולא חיטי ושערי: **זין כך וזין כך.** זין שאמר לו כל מה שבתוכה זין לא אמר: **לא את המרחץ.** דאינו בכלל חצר: **אבל בתים** ובורות לא מכר כלל. ודמיס מודיעים ליכא למימר דאין אוגאה לקרקעות [ב"מ נו.]: **גמ' החילוניים.** הפתוחין לחצר: **חולסאות.** פר"ח קרקע שעפרו חול שמוליאין ממנו זכוכית ובפ"ק דשבת (דף טו:) אמרינן בזכוכית שתחלת בריאתו מן החול והלכך מקום חשוב[ה] בפני עצמו: **חנויות הפתוחות לחוכה.** שאין מוכרין[ו] אלא לבני חצר זו: **שאין פתוחות לחוכה.** אוירא: **והתני ר' חייא.** דפתוחות לכאן ולכאן אין נמכרות עמה: **הא.** דר' חייא דרוב תשמישיהו לבר. פתח של צד החוץ פתוח יותר להשתמש בו מפתח הפנימי: **אמר רבא כל היכא דא"ל דירתא.** שאמר לו מוכר לצוקת דירה זו אני מוכר לך ובלשון זה מכר לו את החצר אלא אמר חצר זו אני מוכר לך אלא מדור זה דכולי עלמא לא פליגי דבתים משמע דבחצר אין דרין אלא בבתים והלכך הכא מודי ר"א דחצר ובתים מכר לו שהכל ביחד קרוי דירה: **כי פליגי דא"ל דרתא.** חצר (שמות כז) מתרגמינן דרתא: **ר"א סבר חצירא משמע.** אויר משמע כאילו אמר לו חצר זו אני מוכר[ו] דאויר לבד קרוי חצר: **ורבנן סברי בתי משמע.** דדרתא ודירתא אחת הם שניהם לשון דירה הם. ולהך לישנא קמא דרבא משמע דהיכא דא"ל חצר זו אני מוכר לך הכל מודין דלא מכר אלא אויר של חצר ומתני' הכי קתני המוכר[ח] חצר בתוכו לשון ארגילין נקרותו דהיינו דרתא מכר את הבתים כו' ר"א אומר המוכר את החצר אפי' בלשון דרתא לא מכר אלא אוירא של חצר: הכי גרסינן **איכא דאמרי אמר רבא כל היכא דא"ל דרתא כולי עלמא לא פליגי דבתי משמע.** דגם הוא לשון דירה דעל שם דירה נקראת החצר דרתא: הכי גרסינן **כי פליגי דא"ל חצר.** כדקתני מתני' המוכר את החצר. מר סבר חצר אוירא משמע: **ומר סבר כחצר המשכן.** חכמים סברי חצר כחצר המשכן דכתיב אורך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים (שמות כז) ובכולל אלו ק' אמה קדש הקדשים ואהל מועד שהם כמו בתים וקראן הכתוב חצר מכאן שהבתים נמכרין בכלל חצר כן פר"ח ועיקר. ומסתברא דהאי לישנא בתרא דבדאמר ליה חצר פליגי דהכי תנן מתני' והלכך לא שנא א"ל דירתא ולא שנא א"ל דרתא ולא שנא א"ל חצר מכר את הבתים: **מצולה.** קרקעית הנהר[ט] שמוליאין בו כסף וזהב כן פירש ר' חננאל. ויש מפרשים לדגים: **החזיק בחולסים.** לאו בחזקת שלש שנים מיירי אלא בחזקה כדי לקנות שלא יוכל מוכר לחזור בו דקיימא לן [קידושין כו.] קרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה: **לא קנה מצולה.** שהרי שני תשמישין הן זה לחול וזה לכסף וזהב ושני שמות הן ואע"פ שמוכין זה לזה לא מהניא חזקת חולסים לקנות מצולה. והיינו טעמא דמהאי קרא נפקא לן חזקת הקונה קרקע במסכת קדושין (דף כו.) ושבו בעריכם אשר תפשתם (בה)[ו] (ירמיה מ) במה תפשתם ביישיבה ועוד קרא אחרינא וירשתם אותה וישבתם בה [דברים יא] במה ירשתם ביישיבה משם למדנו שאותו קרקע שהוא יושב בו או אותה העיר שהוא יושב בה הוא קונה בחזקת ישיבה אבל עיר אחרת אינו קונה בישיבת חבירתה הלכך חולסית ומצולה שהן שני דברים חלוקין זה מזה באותו שהוא מחזיק הוא זוכה ולא בחבירו: **כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן.** וכדמפרש בפ"ק דקדושין (דף כז:) שנתן לו דמי כולן דכיון דקיבל המוכר כל הדמים של עשר השדות הרי אשתעבוד כולהו לצוקת בשביל מעותיו שנתן לו ודי לן בחזקת אחת מהן וכדמפרש טעמא בב"ק [יב:] דסדנא דארעא חד הוא כל השדות אדוקין בגוף קרקע של עולם שהוא אחד וכמו שהחזיק בכולהו דמי. והא דאמרינן בחזקת הבתים (לעיל דף נג.) שני שדות ומלר אחד ביניהן החזיק באחת מהן לא קנה חבירתה לא תקשי לשמואל דהתם בנכסי הגר קאי דממילא קא קני בלא מתן

אגבה עישור נכסי אפי' מאצטרובלי דריחיים א"ר אשי כי הוינן בי רב כהנא [א]מגבינן אפי' מעמלא דבתי: **מתני' [ב]המוכר את החצר** מכר בתים בורות שיחין ומערות [ג]אבל לא את המטלטלין [ד]בזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן מכורין [ה]בין כך ובין כך לא מכר לא את המרחץ ולא את בית הבד שבתוכה ר"א אומר המוכר את החצר לא מכר אלא אוירה של חצר: **גמ' ת"ר** [ו]המוכר את החצר מכר בתים החיצונים ובתים הפנימים ובית החולסאות חנויות פתוחות לתוכה נמכרות עמה ושאין פתוחות לתוכה אין נמכרות עמה פתוחות לכאן ולכאן [ז] [אלו] ואלו נמכרות עמה ר"א אומר המוכר את החצר לא מכר אלא מילוסא של חצר אמר מר פתוחות לכאן ולכאן נמכרות עמה והא תני ר' חייא אין נמכרות עמה לא קשיא [ח]הא דרוב תשמישתייהו לגו הא דרוב תשמישתייהו לבר: ר"א אומר המוכר את החצר לא מכר אלא אוירה של חצר: אמר [ט](רבה) אי דאמר ליה דירתא דכולי עלמא לא פליגי דבתי משמע כי פליגי דא"ל דרתא מר סבר תרביצא משמע ומר סבר בתי משמע איכא דאמרי אמר [י](רבה) אי דאמר ליה דרתא דכולי עלמא לא פליגי דבתי משמע כי פליגי דא"ל חצר מר סבר חצר אוירא משמע ומר סבר כחצר המשכן ואמר [י](רבה) אמר רב נחמן מכר לו [יא]חולסית ומצולה החזיק בחולסית לא קנה מצולה החזיק במצולה לא קנה חולסית איני והא [יב]אמר שמואל מכר לו עשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן [יג] התם הוא דסדנא דארעא חד הוא וכולה חדא תשמישתא הוא אבל הכא הא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד ואיכא דאמרי אמר

מעמלא דבתי. ופ"ת היכי דמי אי כבר נגא השכירות ליד האחין אם כן מטלטלי נינהו ולא גביא מנייהו ואי אתא לאשמועינן שיכולה להשכיר לזרוך נדוייתה פשיטא דאפילו למכור יכולה וי"ל כגון שהשכירו הבית לשנה וכבר עבר אחי הזמן וקא משמע לן דאפילו שכירות מזמן שעבר מטול דאין השכירות משתלמת אלא לבסוף ולא דמי למטלטלין: יס

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"כ מהל' מלוה ולוה ה"ב סמג עשין מח טוש"ע חו"מ סי' קיג סעי' ב:

לט ב ג ד ה ו ז מיי' פכ"ה מהל' מכירה הלכה ו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רטו סעיף א:

רבינו גרשום

עישור נכסים. דיש לה לבת בנכסי אביה יורשת ממקרקעי: אפילו מאצטרובל. דקרקע דמי: מעמלא דבתי. משכירות הבתים. ריש אומרים מעמלא דבתי היינו זבל שמוציאין לפני הפתחים גובה מהן עישור נכסים: **ג"מ** המוכר את החצר מכר את הבתים. שפתוחין לחצר: בורות שיחין ומערות. שתחת הבית ופתוחין לחצר דכל הני משעבדי לחצר: לא מכר את בית המרחץ ולא את בית הבד שבתוכה. משום דלא שייכי לחצר ורשות בפני עצמו הוא: אלא אוירה של חצר. ולא שום תשמיש אחר: בתים החיצונים. הפתוחים לחצר: בית חולסאות. אלו סלעים כמו צונמא דחשיב מעשה בפני עצמו הוא: נמכרים עמה. משום דשייכי לחצר: פתוחין לכאן ולכאן. לחצר ולדה"ר. מילוסא. אוירא: הא דרוב תשמישתייהו דחנויות לגו. בחצר נמכרות עמה: אבל אי דריב תשמישתייהו לבר. לרשות הרבים אין נמכרות עמה: אמר רבה אי דאמר לו. המוכר לוקח כשמוכר לו החצר: דירתא. כלומר דירה אני מוכר לך: כולי עלמא לא פליגי דבתי משמע. דזבין ליה בין חצר ובין בית כי היכי דדיירי אינשי בתיהן פתוחות לחצר והכל מכר לו: דרתא מתרגמינן חצר דרתא. מר סבר ר' אליעזר תרביצא משמע. דהיינו אויר של חצר לחוד ולא בתי ורבנן סברי אפילו בתי משמע. דהיינו כדדיירי אינשי חצר עם בית ומכר לו הכל בין חצר ובין בית: ר' אליעזר סבר לא מכר אלא אוירא דחצר כחצר המשכן. שלא היה שם לשכה ולא כלום כי אם מזבח לחוד: חולסית. צונמא: כיון שהחזיק באחת מהן. על דעת לקנות כולן: קנה כולן. דאידי ואידי כולהו עשר שדות חדא תשמישתא נינהו לזריעה קיימי. חולסית. תשמיש לחוד למשטח שם בגדים. מצולה לזריעה:

מוסף רש"י

מאצטרובלי. מוסב אמת הרימים כמות שהן ומקרקעי חשיב להו (כתובות סט:). מעמלא דבתי. שכירות הבתים ממקרקעי קא אתי (שם). דסדנא דארעא חד הוא. דהא כולה מחוברת. סדנא, ערינ"ק כמו סדן של נפחים, כלומר עשת ומיחבר הקרקע חד הוא (קדושין כז:).

הגהות הב"ח

(א) גמ' מתוחות לכאן ולכאן נמכרות עמה כל"ל ותיבות אלו ואלו נמחק: (ב) שם קנה כולן הכי השתא התם הוא דסדנא: (ג) רשב"ם ד"ה אפילו וכו' ולא ממטלטלי ומדשלח ליה אגבה כל"ל ובד"מ: (ד) ד"ה אבל וכו' שאין קבועין דהיינו כל הגך דאמרן: (ה) ד"ה חולסאות וכו' חשוב הוא בפני עצמו: (ו) ד"ה חנויות וכו' שאין מוכרין מהן אלא: (ז) ד"ה ר"א סבר וכו' מוכר לך לחוד: (ח) ד"ה וכבן וכו' המוכר את החצר בלומו אגבו לשון ארגילין לקרותה חצר דהיינו: (ט) ד"ה מצולה וכו' שמוצאין בו:

ים טלפחא. היינו עדשים דסוף מסכת ע"ז (דף עה.) דאמר בעו מיניה מרב הונא הני [ט](גודגא) דארמאי מאי ג"ל תניתוה מי שהיו גיתיו וביתו בדיו טמאים הדפין והלולבין והעדשים מדיחן ופירש נמי הקונטרס המס דעדשה היינו גת עצמה וקשה דהתם תנן דגת לריכה ניגוב ואומר [מ] בקונטרס דאבריתא סמכינן דלא נהיגין למעבד ניגוב בגת [נ](ורש"י) מגיה המס בבריתא מנגבן ע"פ המוספת' ומצריך ניגוב לגת [ס](ור"ת) אומר דאפילו אי גרסינן מדיחן לא פליג אמתניתין דעדשים לאו היינו גת [ע]אלא כמו שפי' בערוך בערך טלפח מביאין טיט ומערבין בו תבן וגעורת של פשתן ועושים כמין ריחים גדולים ונותנין על הזיתים שיצא שומנן וההוא סגי ליה בהדחה וא"ת לר"ת אמאי לא חשיב במתניתין בד עצמו דמכר וי"ל דפשיטא הוא שהוא עיקרו של מכר ולא נקרא בית הבד אלא על שם בד ויקבים נמי דקתני בגמ' אינו בד עצמו אלא כמו שפירש בערוך יקבים סלים שמביאים בו זיתים והמס נמי גבי מי שהיו גיתיו וביתו בדיו טמאים הא דלא חשיב גת עצמו מפני שאין רגילות שיטמא לפי שטומרים אותו מליטמא מפני חשיבותו שלא ימצאו אחר מזומן אם יטמא זה וגם אין כל היד ממשמשין בו שהוא כבד ואי אפשר לטלטל ועוד שכבר פי' דין גת לענין יין נסך דבעי ניגוב והוא הדין לענין טהרות [פ] וא"ת בשלמא לפ"ה דכל הנהו [צ] דמכר הן מחוברין אלא לר"ת שמפרש עלפחא עיגול של טיט שאינו מחובר ויקבים סלים אמאי מכר דיין שאינן מחוברין וי"ל מפני שאינן חשובין כ"כ ובטלים אגב בד גופיה א"נ לפי שאין עובדין אלא לכך: **לא** מכר את הנסרים. נראה לר"י דהיינו נסרים שמכסין בהן את המיין כדאשכחן בפרק בירה (שבת דף מ.) אלא א"כ היו חמין שלו מחופים בנסרים:

אמר [פ](רבה) אמר רב נחמן [א]החזיק בחולסית קנה מצולה [ב] פשיטא דהא אמר שמואל מכר לו עשר שדות וכו' מהו דתימא התם הוא דסדנא דארעא חד הוא אבל הכא הא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד קא משמע לן: **מתני'** [ג]המוכר בית הבד מכר את הים ואת הממל ואת הבתולות [ד]אבל לא מכר את [ה]העבירים ואת הגלגל ואת הקורה [ו]ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן מכורין [ז]ר"א אומר המוכר בית הבד מכר את הקורה: **גמ'** ים טלפחא ממל א"ר אבא בר ממל מפרכתא בתולות א"ר יוחנן כלונסות של ארז שמעמידין בהן את הקורה עבירים כבשי גלגל חומרתא קורה קורה ת"ר [ח]המוכר בית הבד מכר את נסרים ואת היקבים ואת המפרכות ואת הריחים [ט] התחתונות אבל לא העליונה ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן מכורין בין כך ובין כך [י]לא מכר לא את העבירים ולא את השקין ולא את המרצופין רבי אליעזר אומר המוכר בית הבד מכר את הקורה שלא נקרא בית הבד אלא על שום קורה: **מתני'** [יא]המוכר את [יב] המרחץ לא מכר את הנסרין ואת הספלים ואת [יג]הבלניות בזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה הרי כולן מכורין בין כך ובין כך לא מכר לא את המגורות של מים ולא את אוצרות של עצים: **גמ'** ת"ר [יד]המוכר את המרחץ מכר את בית הנסרין ואת בית היקמין ואת בית הספלים ואת בית הוילאות אבל לא את [יה] נסרין עצמן ולא יקמין עצמן ולא ספלים עצמן ולא וילאות עצמן ובזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה הרי כולן מכורין [יו]בין כך ובין כך לא מכר לו את הבריכות המספקות לו מים בין בימות

מתן מעות הלכך לא קנה אלא אותו שהחזיק [כ] דהא הך דשמואל נמי אילו לא נתן מעות לא קנה אלא מה שהחזיק ואם נתן דמי חליין לא קנה בחזקת אחת מהן אלא כנגד מעותיו. וא"ת היין דבנתן דמי כולן מיירי שמואל מה לנו לחזקת אחת מהן והלא קרקע נקנה בכסף ולא לריכה תו חזקה אלא למימר דבמקום שכותבין השטר מיירי דהתם לא קני קרקע במעות אלא בשטר או בחזקה כדאמרי' בפ"ק דקדושין (דף כו.) עלה דהך משנה נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף כו' אמר רבא לא שנו אלא במקום שאין כותבין את השטר אבל במקום שכותבין את השטר לא קנה עד שיכתוב את השטר ל"ג עד שיחזיק: **חדא דשמשתא.** (ו) כל העשר שדות עומדין לזריעה והלכך כשהה אחת חשובין על ידי שדנא דארעא שמחבר אותן: **מתני' המוכר את בית הבד.** בית שהבד בו ואותו בית לתשמיש בד לבדו עשוי: **מכר את היס.** בגמ' מפרש דהיינו בד עצמו כדקמפרש ואזיל. ונראה בעיני דכל הנך דקתני בהו מכר קבועין הן שם ואינך דאינן מכורים בכלל בית הבד מיטלטלי הן כדאמרן נמי (לעיל ד' פה.) גבי בית שמכר מכתשת קבועה ולא המיטלטלת: **הממל** (ז) **הבתולות.** בגמ' מפרש וקבועין הן: **עבירים וגלגל וקורה.** מיטלטלי הן ובגמ' מיפרשי כולהו: **ובזמן שאמר לו הוא.** בבית של בד וכל מה שבתוכו אני מוכר לך כולן מכורין ודוקא הני הצריכין לבית הבד אבל שאר תשמישין שמונחין בתוכו להשמר אינן מכורין: **מכר את הקורה.** כדמפרש טעמא בגמרא דהיינו עיקר בית הבד: **גמ' טלפחא.** היא עריבה שקורין מייש"ט עגולה כעדשה ועדשה קרי לה בבריתא במסכת ע"ז (דף עה.). עדשים (ח) מתרגמינן טלופחין: **ממל אמר רבי אבא בר ממל מפרכתא.** אבן נקובה שמכניסין בה עץ ומפרכין בה הזיתים בבית הבד דהיינו דומיא דמכתשת. ויש מפרשים דהיינו עץ עצמו שמפרכין בו את הזיתים ולפי שהוא (ט) תשמישי בית הבד הוא מכור בכלל בית הבד ואע"ג דמיטלטל. ולשון ראשון מפירושי ר' חננאל ועיקר: **כלונסות.** אותן שנועצין (י) בראש הגת ומכאן ומכאן (יא) ונוקבים זה כנגד זה ונותנים בריחים מזה לזה ומעמידין הקורה על הבריח. ובלע"ז קורין להן יומיילי"ן תאומים ויש מקומות שקורין שרוו"ש אחיות: **כיבשי.** נסרים שנותנין על הזיתים בבית הבד כשמורידין הקורה עליהן לכבשן ומשום דמיטלטלי לא מזדבני: **חומרתא.** וי"ן בלע"ז שמגלגלין בה את הקורה להעלותה ולהורידה: **קורה.** דמתני' היינו קורה כמשמעה שגם בגבל קורין לה כן: **מכר את הנסרים.** פירש כיבשי דל"ל תקשי אמתני' דהתם קתני לא מכר ולכאן קתני נתונים סביב הזיתים בבית הבד כדי שלא יתפזרו אלא דהכא עליהם ונראה בעיני שמחוברים הם וקבועים הם שם לעולם. ובתוספתא [פ"ג ה"ג] גרס מכר את הילרים ונראה דגרים גרס והיינו עקל בית הבד שקושרין בהם הזיתים כדי שלא יתפזרו (י): **יקבים.** היינו יס החקוקה ועשויה כעין יקב וכדכתיב (יואל ג) והשיקו היקבים תירוש ויליהר והשיקו לשון הומה ורעש שהיין עושה כשנופל מן היקב: **המפרכות.** היינו ממל דמתני' דפריש לעיל מפרכתא: **הריחים התחתונה.** קבועה היא וטוחנין בה זיתים שבתחלה מפרכין אותן במפרכות ואח"כ טוחנין בריחים ואח"כ עוצרין אותן בבית הבד והכי אמרינן במנחות (דף פו.): **ושקין ומרצופין.** לשאת בהן זיתים בבית הבד אלא שהמרצופין הן של עור והשקין מנולה של עזים וכל דמטלטל לא מזדבן: **מתני' הכי גרסינן בסדר המשנה המוכר את בית המרחץ.** בית שעשוי לרחוץ בו. וג' בתים הן זה לפנים מזה כדאמרינן ביציאות השבת (שבת דף י.) פנימי לרחיצה חיצון שעומדין שם מלובשין שפושטין שם בגדיהם ובתוספתא [פ"ג ה"ד] קתני בהדיא המוכר את המרחץ מכר בתים הפנימים ובתים החיצונים: **הנסרים.** שנותנין על גבי קרקע המרחץ ועומדין עליהם הרוחצים שלא יהו רגליהם מחוס הקרקע אי נמי שלא יטנפו רגליהן ומשום דמטלטלי לא מיזדבני: **ספלים.** לתת בהן מים לרחוץ ומיטלטלין: **ווילאות.** מסך כנגד הפתח. ולי נראה כגד שמסתפגין בו דהיינו אלונטית: **לא מכר מגורות של מים.** בריכות מים שטופכות מים למרחץ: **ולא אוצרות של עצים.** שהיו לחמם בהן המרחץ. והיינו טעמא דאין אלו תשמישין המיוחדין למרחץ כי הך דלעיל ואין אלו מאני תשמישתיה אלא ממונו הן ליהנות בהם אפי' בתוך ביתו דכשקונה אותם קונה להסיק בביתו ולאפות ולצלות בהן כמו חיטי ושערי. מגורות כמו נהרסו ממגורות (יואל א) כיולא בו מגורה שהיא מליאה פירות (פסחים דף ט.): **גמ' בית הנסרין.** בית (כ) שמכניסין בו הנסרים לאחר רחיצה: **את בית היקמים** גרסי' בתוספתא [פ"ג ה"ד]. יש מפרשים חדר שמצניעין בו הגיגיות שמשימין בו מים חמין ולא נהירא לי דהיינו נמי בית היורות דקתני בתוספתא [שם]. ויש מפרשים (כא) יקמים סודר שמעטפין בהן ראשן מפני חוס המרחץ. וכל הני בתים מיחברי לבית המרחץ: **אבל לא את הנסרים.** דמיטלטלי: **ולא** (כב) **הספלים** גרסינן. ואית דגרסי ספסלין שיושבין עליהן בבית המרחץ. ולראשון עיקר דהא במתניתין נמי ספלים גרסינן:

בין

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פ"ח מהל' מכירה הל' יט סמג עשין פג טוש"ע ח"מ סימן קכב סעיף יב:

מא ב ג ד ה ו מיי' שם פכ"ה הלכה ז סמג שם טוש"ע ח"מ סימן רטו סעיף ג:

מב ז ח ט מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ג:

רבינו גרשום

קמ"ל. דאפי' הכי קנה דסדנא דארעא כלומר כל הקרקע חד הוא: **פיסקא** ים טלפחא. לרעוץ מיי"ש שאוצרין בהו: ממל. מפרכתא. זה כמו קורנס שמפרכין בו (ח) הענבים שהן עיקר תשמישי הבד: כלונסאות. אלו עצים שעומדים מיכן ומיכן לקורה ונקובין ומשימין בריח מזה לזה ומעמידי' הקורה על הבריח. עכירין כבשי אותן קצעין שמשימין על הקרשים (דין): קורה קורה ממש: הנסרים. הם הקרשים שמשכיבין על גבי התמד ויש אומרי' אלו אותם שמקיפין אותן סביב לתמד וקושרין שלא יתפזרו הענבים אילך ואילך: היקבים. הם הסלים שמביאין בהם הזיתים מן השדה לבית הבד: ריחים התחתונים. שהיו טוחנים בהן הזיתים ואחר כך משימין הזיתים ביקב כדי להוציא השמן יפה וכל הני שייכי לבית הבד לפיכך נמכרין הם: העליונה. דהיינו הרכב אינה נמכרת דלא שייכא היא בהדי בד בלבד: השקין. אלו השקין עצמן שהיו מביאין הענבים או הזיתים בהם לאותו כלי שהוא חרץ לכרם שהוא הולך ובא מכרם לבד ומבד לכרם והוא עשוי מן עור מרצופין שלתעזין מאל"ש: **פיס'** הנסרים. בית המרחץ שלהן היה עשוי מאבני שיש וכשהאש בוער מתחתיו מתחמם השיש מאד ומשימין נסרים על גבי הרצפה של שיש כדי שיעמדו עליהן הרוחצין: ספלים. גביעין שמזריקין מהן המים עליהן: הוילאות. אלו הבגדים שפורשין כנגדן לפתח המרחץ כעין וילון. כל הני לא שייכי למרחץ: מגורות המים. מקוואות המים שמכניסין אותן דרך סילון למרחץ: מכר את בית הנסרים. שמצניעין שם הנסרים כן הכי נמי בית היקמין: יקמין. אלו בגדים שמעטפין ראשיהם במרחץ מפני החום שלא יזיק להם בראשם וכל הני בנינים שייכי למרחץ ולא דוי מטלטלין דה"נ קתני מתני' לקמן:

ח) נראה לע"ל הזיתים.

הגהות הב"ח

(א) גמ' קנה מצולה החזיק במצולה קנה חולסית פשיטא דהא: (ב) שם ואת הריחים התחתונה אבל לא העליונה (וכזמן שאמר לו וכו' את המלופין) תא"מ וכ"ג ס"א לא מכר לא את העבירים ולא את השקין ולא את המרצופין ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן מכורין כו': (ג) שם במשנה המוכר את בית המרחץ: (ד) גמ' אבל לא את הנסרין עצמן ולא את היקמין עצמן ולא את הספלים עצמן ולא את הוילאות עצמן: (ה) "שב"ם ד"ה (בע"א) כיון וכו' אלא אותו שהחזיק הוואיל ואין מי שמוסר לו ואומר לו לך חזק וקני דהא הך דשמואל: (ו) ד"ה מדא דשמשתא כל שדות עומדין לזריעה והלכך העשרה כשדה אחת כל"ל: (ז) ד"ה הממל ואת הבתולות בגמרא מפרש דקבועין הן: (ח) ד"ה ממל וכו' ולפי שהוא עיקר תשמישי בית הבד: (ט) ד"ה כלונסות וכו' מכאן ומכאן לקורה ונוקבים: (י) ד"ה מכר את הנסרים וכו' אלא שהוא יתפזרו אבא ואבה הס"ל: (כ) ד"ה בית הנסרין בית שמצניעין בו את הנסרים: (ל) ד"ה ולא את הספלים: (מ) תוס' ד"ה יס וכו' ואומר שם בקונטרס וכו' גיגוב בגת ורשב"ם מגיה וכו' וי"ל דפשיטא הוא שהן עיקרו: (נ) בא"ר דכל הנהו מכר שהרי הן מחוברין:

לעזי רש"י

מיי"ש. עֲרֵבָה (חלק של הגת, שבו מניחים את הענבים).
יומיילי"ן [יומילי"ש].
תאומים (מוטות המחזיקים את הגת).
שרוו"ש [שירוו"ש].
אחיות (מוטות המחזיקים את הגת).
וי"ן [וי"ץ]. בורג המכבש (של הגת).

מסורת הש"ס

(פ) [ל"ל רבא], (צ) [ני' הערוך ערך עכר כ' העבירים וכן הגי' במשנה שבמשניות וכמב המו"ש שכן גירסת הרי"ף], (ק) [לקמן עמ' ס"ש], (ר) ס"פ הוילאות, (ש) [בהשמיט כה], (ת) [בנ"י אותה לתרן בגמ'], (א) [והו פירוש הערוך ערך יקמין], (ב) [ל"ל גורגי], (ג) [ל"ל וה"ש], (ד) [ל"ל וה"ר], (ה) [ועי' בר"ש פוף טהר'], (ו) [ועי' תוספות נדה פה. ד"ה הדפין וכו'].

בין בימות החמה. שהן מועטין וסד"א ליבטלו גבי המרחץ: **ולא בית כינוס העצים דעלים** גרסינן בתוספתא[ה]. לא מכר לא את הבית ולא את העלים דכי היכי דעלים לאו תשמישין [ד] נינהו גם הבית שעשוי לגרכו לא מיקרי תשמיש מרחץ כל כך: **וכל תשמישיו.** לטפוי אתא בריכות ואוגרות של עצים דהוו תשמיש למרחץ פורתא וכדמפרש לקמן שכתב לו מגרים החיצונים והנס בתוך המגר: **חנואתא.** חנויות למכור בו פת ויין: **שעתו כה שומשמי.** ליבשן כדי לעשות מהן שמן בבית הבד זה כדתנן (שבת דף כד:) בשמן שומשמין אבל עיקר תשמישן למכור פת ויין הוא: **הרי כולן מכורין.** ואפילו אוגרות של עצים וה"ה למנות זה: **אין כולן מכורין.** שהרי אין מיוחדין לבית הבד: הכי כתוב בפירושי רבינו חננאל וכן עיקר **אמר רב אשי חזינן אי א"ל בית הבד וכל תשמישיו ואלין מצרנוהי והני בכלל הנהו מצרני קנה להו ואי לא לא קנה.** וסוגיא דשמעתא [ה] דאמר הכי אלקא וקיימא לן כרב אשי דהוא בתרא. ושמעינן מינה בזמן שא"ל בית המרחץ וכל מה שבתוכו אני מוכר אע"פ שמגר לו מגרים החיצונים לא קנה בריכות של מים ולא בית כינוס עצים דקיימא לן מגרים הרחיב (ו) אבל אם א"ל מרחץ וכל תשמישיו ומגר לו מגריו והנס בתוך המגר הרי הן מכורין הואיל וחזו פורתא לתשמיש בית הבד ואע"ג דאמרן לעיל בריש פירקין [פא:] מגרים הרחיב לו הכא לא אמרינן הכי דכיון דחזי להך בית קצת לתשמיש בית הבד והוא בתוך המגר ודאי מכרו לו דלכך תיחס את המיגר חוצה לו. לשון אחר כתוב בספרים אי אמר לי' בית הבד וכל תשמישיו ואלין מצרנהא לא קני דהשתא לא קאי ואלין מצרנהא אתשמישין אלא אבית הבד קאי הלכך לגבי תשמישין נאמר מגרים הרחיב לו אבל אי אמר אלין מגרני בית הבד וכל תשמישיו קני דהשתא אתרוייהו קאי וכמאן דאמר אלו מגרני בית הבד ואלו מגרני כל תשמישיו דמי ולא נהירא דלא שנא הכי ולא שנא הכי אתרוייהו קאי ורא"שון עיקר: **מתני' מכר את הבתים.** דבתים בכלל עיר. ומכר את האגרות לא אינטריך למיתני דהיינו עיקר עיר דעיר משמע אויר העיר: **בית השלחין.** שחוץ לעיר וסמוכין לעיר. ובגמרא מפרש מאי שלחין: **אבל לא את המטלטלין.** מאני תשמישתיה כגון תנור וכירים וכל הנך מטלטלין דלעיל דאמרן בהו לא מכר וכ"ש חיטי ושעורי: **ואפילו היו בה בו'.** בגמ' מפרש מאי אפילו ממה חמורין יותר משאר מטלטלין לימכר בכלל העיר: **בהמה ועבדים.** אין נקראין מאני תשמישתיה ומאחר שהן מכורין כ"ש חיטי ושעורי וכסף וזהב דהוו מטלטלי דלא ניידי כדמוכח בגמ': **הסנטר.** בגמ' מפרש: **גמ' ת"מ.** ממתני' דקתני בריש לא מכר את המטלטלין וקאמר בסיפא אבל אם אמר לו כל מה שבתוכה אז העבדים מכורין מכלל דמעיקרא לא הוו מוזדבני אגב מתא משום דמטלטלי נינהו בתמיה ואמן מיבעיא לן בפרק מי שמת [לקמן קנ.] אי כמטלטלי (ו) אי כמקרקעי דמי כלומר הא מיבעיא ליה אם לפי לשון בני אדם קרוי מטלטלי או מקרקעי דמדאורייתא ודאי כמקרקעי דמי לקנות בכסף בשטר ובחזקה כדתנן בקידושין (דף כב:) משום דאיתקוש לקרקעות דכתיב [ויקרא כה] והתנחלתם אותם אבל לגבי לשון בני אדם לגבי מאן דאמר מטלטלי לפלגיה מיבעיא לן התם [לקמן קנ.] אי דעתו של אדם ליתן עבדו בלשון זה או לא ולא איפשוט התם ואמאי הא איכא למפשטה ממתני' דהכא דלפי דעת בני אדם חשוב מטלטלי שהרי המוכר את העיר סתמא דעתו אמקרקעי ואפי' הכי לא מכר את העבדים: **מאי אפילו.** דמשמע אפי' עבדים שאין להם דין מטלטלי: **אלא מאי איש לך למימר.** אמאי קתני אפי' משום דשאני מטלטלי דנייד שיש בו רוח חיים ויכול להוליכו לעיר אחרת ממטלטלי דלא ניידי קא"ל אפי' כי אמר כל מה שבתוכה ונמכרו מטלטלי דלא ניידי אלו העבדים והבהמות אינן מכורין דלא מכטלו אגב מתא קמ"ל דמכורין הן. ואפי' תימא נמי דעבדא לגבי שאר דיני כמקרקעי דמו ואמאי לא קני להו הכא גבי מקרקעי משום דשאני כו' דאין דעתו של מוכר עיר אלא לדברים הקבועים בעיר ונקראין על שם העיר אבל זה שיכול ללאת מן העיר אינו בכלל עיר: **כר מחווניתא.** עבד הממונה להגיד ולאחווי תחומי השדות של מי זה ושל מי זה והוא עבד לשר העיר ואי אפשר לעיר בלא אותו (ח). ורבינו חננאל פירש סנטר הוא שומר העיר לשון נוטרה את הכרמים (שיר א): **שמעון בן אבטולמוס.** כפר"ח: **באגי.** שדות שסביב המדינה: **כל שכן באגי.** דלא ניידי: **לא מוזדבן.** משום דנייד: **דכתיב ושולח מים.** כלומר להכי נקראין שלחין שאריכין לגשמים. הכא לא גרסינן אבל בר מחווניתא לא אלא הכי גרסינן (ט) ושולח מים וגו': **בשלמא למאן דאמר בר מחווניתא כו' אלא למאן דאמר.** סנטר דרבי שמעון היינו באגי מה בא להוסיף על תנא קמא היינו שלחין דקאמר תנא קמא: **גינוניתא.** גנות הסמוכין לעיר ושבתוך העיר דשייכי לעיר טפי מבאגי שהרי גן ראוי לטייל בו כמו בבית: **שלחיך.** גנות המשלחין פירות בכל שנה: **בשלמא למאן דאמר.** דסנטר היינו באגי היינו דקאמר תנא קמא גינוניתא דהיינו שלחין מוזדבני אבל באגי לא ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר אפילו באגי מוזדבני: אלא

בימות החמה (ה) ובימות הגשמים ולא בית כינוס העצים [א]ואם אמר לו בית המרחץ וכל תשמישיו אני מוכר לך כולן מכורין ההוא דאמר ליה לחבריה בית הבד וכל תשמישיו אני מוכר לך (ב) הויא הנהו חנואתא אבראי דהוו שטחו בהו שומשמי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל תנינא אם אמר [ב]בית המרחץ וכל תשמישיו אני מוכר לך הרי כולן מכורין אמר ליה אביי והא תני רבי חייא אין כולן מכורין אלא אמר רב אשי [ג]חזינן אי א"ל בית הבד וכל תשמישיו ואלין מצרנהא קני ואי לא לא קני: **מתני'** [ג]**המוכר את העיר מכר בתים בורות שיחין ומערות מרחצאות ושובכות בית הבדין ובית השלחין אבל לא את המטלטלין ובזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה אפילו היו בה בהמה ועבדים הרי כולן מכורין רשב"ג אומר** [ג]**המוכר את העיר מכר את הסנטר: גמ'** אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי שמעת מינה [ד]עבדא כמטלטלא דמי דאי כמקרקע דמי ניזדבן אגב מתא ואלא מאי עבדא כמטלטלא דמי [ו] מאי אפי' אלא מאי אית לך למימר שאני בין מטלטלא דנייד ממטלטלא דלא נייד אפילו תימא עבדא כמקרקע דמי שאני בין מקרקע דנייד למקרקע דלא נייד: רבן שמעון בן גמליאל אומר המוכר את העיר מכר את הסנטר: מאי סנטר הכא תרגימו בר מחווניתא שמעון בן אבטולמוס אומר באגי מאן דאמר בר מחווניתא כל שכן באגי מ"ד באגי אבל בר מחווניתא לא מיזדבן תנן בית הבדים ובית השלחין סברוה מאי שלחין באגי דכתיב [ז]ושולח מים על פני חוצות בשלמא למאן דאמר בר מחווניתא אמר תנא קמא באגי מיזדבני בר מחווניתא לא מיזדבן ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר אפי' בר מחווניתא נמי מיזדבן אלא למ"ד באגי ת"ק נמי הכי קאמר מי סברת מאי שלחין באגי לא מאי שלחין גינוניתא שנאמר [ז]שלחיך פרדס רמונים אבל באגי לא מיזדבני ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר אפי' באגי נמי מזדבני איכא דאמרי סברוה מאי שלחין גינוניאתא בשלמא למאן דאמר באגי אמר תנא קמא גנוניתא מיזדבן באגי לא מיזדבני ואתא רשב"ג למימר אפילו באגי מיזדבני אלא

אלא מאי עבדא כמטלטלי דמי מאי אפילו. לאו משום דאי כמקרקעי דמי אתי אפי' אלא לומר דלא מפלגינן בין מטלטלי דניידי למטלטלי דלא ניידי פריך וה"ה דהוי מצי למיפרך אי כמטלטלי דמי אפי' גבי מצר יהו מכורין: **מי סברת מאי שלחין כו'.** ואם תאמר דבכולי גמרא הוו בית השלחין באגי שדות שמשקין אותן ומאי שנא הכא דמשנינן להו מכל בית השלחין שבגמרא ויש לומר דפשיטא ליה לגמרא דאין חילוק בין שדה בית השלחין ושדה בית הבעל לענין מכר ויש חילוק בין באגי לגינוניתא לכך לא ניחא לפרש שלחין כמו בעלמא דהוה משמע דאתא למעוטי שדה בית הבעל:

שלחיך פרדס וגו'. על שם האילן שעושה נדיס ושולח פארות כדכתיב ותעש נדיס ותשלח פארות וגו' (יחזקאל יז): [ו]**אמר תנא קמא** [ז]**באגי לא מזדבני ומהדר ליה רבן שמעון בן גמליאל בר מחווניתא מזדבן.** ואף על גב דשמעינן מק"ו דבאגי מזדבני מ"מ כיון דתנא קמא אית ליה דאפילו באגי לא מזדבני הוה ליה לרשב"ג לפרושי שפיר ולמימר דבאגי ובר מחווניתא מזדבן: הכי

ה) [גר' הרי"ף ורא"ש בית הבד]. ב) לקמן קנ., ג) לקמן עח:, ד) לקמן דף קנ. [כ"ק יב. יגמות עט. ניחין נט.]. ה) [פ"ג ה"ד]. ו) שיר נט"ב. ז) [נ"ל גינוניתא].

תורה אור השלם

1 הַנִּתָּן מָטָר עַל פְּנֵי אָרֶץ וְשֹׁלֵחַ מַיִם עַל פְּנֵי חוּצוֹת: איוב ה י

2 שְׁלָחַיִךְ פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים עִם פְּרִי מִגְדָּנִים כֹּפָרִים עִם נְרָדִים: שיר השירים ד יג

הגהות הב"ח

(ה) גמ' בימות החמה ובין בימות הגשמים ולא את בית כינוס: (ב) שם הוריין הנהו חנואתא: (ג) שם כמטלטלא דמי אי הכי מאי אפילו: (ד) רשב"ם ד"ה ולא בית כינסא וכו' לאו תשמישין המיוחדין למרחץ נינהו: (ה) ד"ה הכי כתב וכו' וסוגיא דשמעתא הכי כ"ל ותיבת לומר נמחק: (ו) בא"ד הרחיב לו אבל יכו' דחזי הך בית קצת וכו' לא קאי האי אלין: (ז) ד"ה ש"מ וכו' כמטלטלי דמי אי כמקרקעי וכו' עבדו נמי בלשון זה: (ח) ד"ה בר וכו' בלא אותו עבד וכיוצ: (ט) ד"ה דכתיב וכו' אלא ה"ג דכתיב ושולח:

מוסף רש"י

בר מחווניתא. זקן הממונה להיות בקי בנתלת גנות שדה כל אם ואם (גיטין פ:) שיודע מילני השדות וגבוליהן עד כאן של פלוני מכאן ואילך של פלוני (סנהדרין צח. ע"ש).

עין משפט נר מצוה

מג א מי' פכ"ה מהל' מכירה הלכה ט סמג עשין פג טוש"ע ח"מ סי' רטו ס"ג:

מד ב מי' שם הל' ח טוש"ע שם סעי' ב:

מה ג מי' שם פכ"ו הלכה ו סמג שם טוש"ע שם סעיף ד:

רבינו גרשום

בימות הגשמים. שהן יותר: דהוו שטחו בהו שומשמי. ולאחר שהיו מיבשין אותן היו מוליכין לבית הבד כדי לדרוס אותן: אי א"ל בית הבד וכל תשמישיו אני מוכר לך ו) ואלין מצרנהא ודאי לא קנה. משום דאיכא למימר מצרים הרחיב לו והאי דקאמר ואלין מצרנהא אבית הבד קאמר ואהנהו תשמישין דאית בבית הבד. אבל הנהו חנואתא לא קנה דאמרי' מצרים הרחיב לו. אבל אמר ליה אלין מצרנהא בית הבד וכל תשמישיו קנה אפי' להנהו חנואתא דהאי דקאמר אלין מצרנהא בית הבד וכל תשמישיו אכולה מלתא קאמר וקנה הכל בכל שמחזיקין המצרים: **פרדס** ובית השלחין. מפרש בגמ': ש"מ. מדקתני גבי מטלטלין אפי' היו בה בהמה ועבדים כולן מכורין ואיכא למשמע מינה דעבדא כמטלטלי דמי דאי כמקרקעי דמי וכו': אי הכי מאי אפי'. דמשמע דלאו כמטלטלין דמי: אלא מאי אית לך למימר. דקתני ליה גבי מטלטלין וקתני אפי' משום דשאני מטלטלי דנידי כלומר שיש בו רוח חיים ממטלטלי דלא ניידי כשאר מטלטלי ומשום הכי אצטריך למיתני להו לגבי מטלטלי: אפילו תימא. נמי דכמקרקעי דמי ואמאי לא קתני להו גבי מקרקעי משום דשאני כו': סנטר בר מחווניתא. זה ממונה המדינה שהוא מחזה ויודע כמה בני אדם פורעין מס למלך ומכמה בתים ומכמה שדות וכמה שייכי לעיר: בגי. אלו שדות שסביב המדינה: למאן דאמר דבר מחווניתא מזדבן. דלא שייך לעיר כל כך: כל שכן בגי. שדות בית הבעל דשייכי לעיר: דכתיב ושולח מים על פני חוצות. כלומר כל שעה וכל עת צריך להשקות במים: בשלמא למאן דאמר דסנטר בר מחווניתא הוא היינו דאמר ת"ק דבגי דהיינו בית השלחין מוזדבני. משום דשייכי בעיר אבל בר מחווניתא כו': תנא קמא. דר' שמעון דמתני': נמי הכי קאמר. מכר בית השלחין דהיינו באגי מאי איכא בין ר' שמעון לת"ק: מאי בית השלחין גינוניתא. גנים דבתוך העיר גינוניתא אבל באגי לא מוזדבני לתנא קמא ולעולם סנטר באגי: בשלמא למאן דאמר דסנטר היינו באגי. היינו דקאמר

ו) גי' רבינו כאן הוא כגי' הלשון אחר שהביא הרשב"ם ז"ל דא"מ מי אמר אלין מצרנהא מקודם לו שאמר בסוף.